

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIE ȘI ECUMENISM (II)

Conștiința unității creștine n-a adormit niciodată în cursul celor aproape zece secole de despărțire. Chemarea Mântuitorului: „Ca toți să fie una”, s-a tot amintit și reamintit mereu, nu numai în meditațiile teologilor, ci și în cult. Într-una din ecteniile principale rugăciunea: „pentru unirea tuturor” a ocupat permanent un loc de frunte. Era însă nevoie și de ceva mai mult, de o inițiativă concretă care să depășească faza de principiu, căci în principiu, mai ales în ultima vreme, toate fracțiunile creștine se declarau de acord că trebuie refăcută unitatea, dar nu se întreprindea nimic concret.

Romano-catolicismul a fost... ecumenic de la bun început: i-a chemat pe toți ceilalți creștini sub oblăduirea sa! Printr-o întoarcere pe dos a istoriei, pe care ortodocșii n-au înțeles-o niciodată — pentru simplul motiv că e de neînțeles — papii și „istoricii” apuseni i-au numit pe ortodocși „frați separați”, ca și cum aceștia ar fi plecat de acasă și nu ei, apusenii. Ațutudinea aceasta — păcat împotriva evidenței, pe care Mântuitorul l-a numit păcat împotriva Duhului Sfânt — a persistat pînă către vremurile noastre, pînă cînd Conciliul Vatican II, în deceniul al șaselea al secolului nostru, a dat unele semne de întoarcere la obiectivitate și a deschis ușa dialogului. A fost înființat *Secretariatul pentru unitate*, s-au făcut cîteva vizite de mare răsunet la Ierusalim, la Constantinopol și dintr-acolo la Roma, s-au ridicat anatemele, s-a înființat o comisie de dialog cu ortodocșii... Sînt speranțe. Speranțe trebuie să existe întotdeauna. Care sînt însă elementele acestei speranțe, e încă destul de confuz și pentru o parte și pentru alta. Nu știm ce dorește, ce

speră Roma din acest dialog. Probabil nici Roma nu știe prea bine, dacă nu cumva dincolo de ceea ce spune și de ceea ce nu spune, nu speră cumva ceea ce a sperat din totdeauna: să ne convingă să ne facem catolici! Nici noi nu știm prea bine, dacă cumva dorim sau sperăm altceva decît să-i facem pe catolici ortodocși! Acestea sînt lucruri pe care Comisia mixtă de dialog nu le pune încă în discuție. De altfel chiar dacă le-ar pune, n-ar ajunge nicăieri pentru moment. Abia dialogul ne va spune încotro ne îndreptăm și ce putem cu adevărat spera.

Cei care au repus mai cu îndrăzneală pe agenda vieții creștine problema unității — trebuie s-o recunoaștem — au fost protestanții. Consiliul Ecumenic al Bisericilor este opera secolului nostru și opera lor. Noi am aderat oficial la mișcarea ecumenică în 1961 la Adunarea generală de la New Delhi, deși ne-am interesat de ea de la început.

Nici protestanții n-au știut prea bine, de la început, ce vor și cum anume văd refacerea unității creștine. N-o știu nici azi. Tot dialogul va determina — văzînd și făcînd — ce și cum se va putea realiza. Nici noi nu știm prea bine — în dialogul cu protestanții ca și cu romano-catolicii — dacă cumva dorim sau sperăm altceva, decît să-i aducem pe protestanți la ortodoxie! Ca și în dialogul cu romano-catolicii, aceste lucruri nu se pun în discuție nici în cadrul conlucrării cu protestanții în Consiliul Ecumenic. Nu le punem nici noi, nu le pun nici protestanții, deși în sinea noastră sîntem obsedați de ele. *Astfel de întrebări sînt pentru viitor.*

Și totuși: cu ce gînduri, cu ce speranțe ne prezentăm la masa

dialogului, la atîtea dialoguri multilaterale și bilaterale? Întrebarea aceasta e firească și nu o dată e pusă exact în același fel de creștinii simpli, ca și de cei educați și chiar cu avansate cunoștințe de teologie și de istorie bisericească. Și dacă răspunsul catolicilor și al protestanților îi privește pe fiecare dintre ei, în parte, răspunsul ortodox ne e cerut nouă și sîntem datorii cu el.

Întrebarea pornește în fapt de la dilema care se naște în mintea oricui în momentul în care se vorbește de dialog și de ecumenism: dacă Ortodoxia e adevărata Biserică a lui Hristos, dacă ea a păstrat neștirbită comoara învățăturilor și adevărata lor interpretare, dacă ea singură a rămas fidelă Sfinților Părinți, Sinoadelor ecumenice și tradițiilor celor mai autentice, verificate de un mileniu de viață creștină, *cu ce gînd ne angajăm în ecumenism?*

Întrebarea astfel formulată — și e cit se poate de bine formulată — ar trebui să presupună răspunsul: cu gîndul de a-i întoarce pe cei cu care dialogăm la ortodoxie. Este acesta răspunsul nostru. Cu acest gînd mergem la masa dialogului. Chiar dacă nu le-o spunem deschis partenerilor noștri, ei știu că noi nutrim cu seriozitate acest gînd. Și atunci cum de mai vin la masa dialogului?

Vin, așa precum mergem și noi. Căci și ei vin, la rîndul lor, fiecare în parte, fie cu speranța de a ne face romano-catolici, fie cu aceea de a ne face protestanți. Și ei cred că Biserica lor e cea adevărată, chiar dacă recunosc că a noastră e cea mai

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

O nouă și elocventă expresie a voinței noastre unanime de pace:

„Apelul Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România adresat Sovietului Suprem al U.R.S.S., Congresului S.U.A., parlamentelor din țările europene pe teritoriul cărora se amplasează rachete nucleare cu rază medie de acțiune, parlamentelor din celelalte țări europene și din Canada”

Poporul nostru, prin vocație, este un popor iubitor de pace și dornic de a trăi în frățietate și colaborare cu celelalte popoare. De semnificația profundă a acestui adevăr este convins oricine cunoaște istoria noastră bimilenară. N-am încălcat niciodată granițele altor popoare și n-am răpit nimănui liniștea, glia și bunurile cîștigate. Afîindu-ne însă „în calea tuturor răutăților”, cum spune cronicarul, am avut mereu de înfruntat furtuni pe care istoria le-a declanșat în această parte de lume. Jertfele cu care am plătit tenacitatea noastră de a fi rămas nemișcați pe aceste meleaguri, acoperă fiecare filă a vechilor noastre cronici. Aceste jertfe ale trecutului ne fac să simțim și mai intens nevoia de pace astăzi cînd pericolul unui nou război nimicitor este tot mai amenințător.

Dacă războaiele din trecut, cu uriașele pierderi de vieți omenești pe care le-au cauzat, n-au anulat totuși ultima speranță de supraviețuire a omenirii, în perspectiva unui viitor război nuclear o astfel de speranță este cu totul înlăturată. Declanșarea răz-

boiului nuclear ar însemna, în condițiile acumularii enormelor cantități de armament atomic, bătaia de ceas „a stingerii universale”.

Din fericire, deși încordarea relațiilor internaționale este mai mult decît îngrijorătoare și spectrul războiului nuclear este atît de amenințător, există totuși o puternică rază de speranță: este voința unanimă de pace, concretizată în uriașa mișcare de apărare a păcii ce s-a întins în anii din urmă în toată lumea, cu o forță de manifestare mai accentuată în Europa, de unde au izbucnit cele două conflagrații mondiale și unde sînt concentrate și azi cele mai mari cantități de rachete și alte materiale de război. Într-adevăr, în multe țări din lumea veche și lumea nouă au loc manifestații de mare amploare, prin care oameni de diferite vârste, profesii, concepții și credințe religioase își exprimă dorința lor fierbinte de pace, aspirația lor legitimă la o viață demnă, ferită de orice amenințare. Înșelate în așteptările lor de discuțiile ineficiente, purtate chiar și în cele mai înalte foruri, popoarele do-

resc să se întreprindă, în sfîrșit, măsuri concrete care să ducă la anihilarea pericolului unui război nimicitor. Avertismentul: „acum pînă nu este prea tîrziu” este tot mai des repetat de către toți factorii responsabili și de către marile personalități ale epocii noastre, pîtrunde de conștiința responsabilității față de destinul omenirii.

Aceasta este convingerea pe care o împărtășește și poporul nostru, că acum, trebuie să se stopeze nesăbuita cursă a înarmărilor și să se treacă fără nici o întîrziere la măsuri ferme și concrete de dezarmare. Miine s-ar putea să fie prea tîrziu! Voința lui nestrămutată de pace și-a găsit o nouă și fericită întrupare în „Apelul Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România adresat Sovietului Suprem al U.R.S.S., Congresului S.U.A., parlamentelor din țările europene pe teritoriul cărora se amplasează rachete nucleare cu rază medie de acțiune, parlamentelor din celelalte țări europene și din Canada.”

Succedînd celor două Mesaje pe care Președintele țării noastre le-a adresat, în vara trecută, conducătorilor Uniunii Sovietice și ai Statelor Unite ale Americii ca și Răspunsului pe care Domnia Sa l-a formulat tot anul trecut la Scrisoarea unui grup de membri ai Camerei Reprezentanților a Congresului S.U.A., precum și „Apelului pentru dezarmare și pace” al Frontului Democrației și

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. D. Abrudan

Mărturia unui vechi monument*

Dacă „oamenii vor tăcea, pietrele vor grăi” spune o veche zicere (cf. Luca 19, 40). Ea se aplică multor situații între care și trecutul poporului nostru. Acolo unde mărturiile documentare lipsesc ori sînt neclare, apar neîntrerupt vestigii arheologice care luminează unul sau altul din aspectele obscure ale istoriei. Se vorbește bunăoară despre „veacul întunecat” pe care l-ar reprezenta în mod special secolul al X-lea european și care s-ar potrivi la fel de bine părții sud-vestice a teritoriului românesc, cum observa recent un cercetător avizat (Adolf Armbruster în postfața la traducerea românească a volumului „*Veacul întunecat*” de Harald Zimmermann, București, 1983, p. 236). Printre mărturiile care vin să întregască informația nu prea bogată referitoare tocmai la această vreme, socotim că o importanță aparte are baptisteriul de la Cenad.

Baptisteriile sînt acele construcții antice de plan circular sau poligonal apărute în secolul IV ca anexe la bisericile mai mari, cu osebire catedrale, care adăposteau bazinul pentru botezul prin afundare (Vasile Drăguț, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, București, 1976, p. 44). Pe teritoriul patriei noastre s-au găsit urmele puținelor asemenea baptisterii; totuși atîtea cite există demonstrează pe de-o parte vechimea creștinismului românesc, pe de altă parte continuitatea neîntreruptă a elementului autohton pe meleagurile strămoșești. Astfel două bazine bizantine descoperite în promontoriul de la Dolojman în Dobrogea au fiecare cite un baptisteriu (P. Nicorescu, *Bazilicile bizantine de la Dolojman*, în: *Buletinul Secției istorice a Academiei R.S.R.*, t. XXV, 1, p. 95—101). Un alt vechi baptisteriu s-a găsit la Alba Iulia „reactivat” în secolul IX sau X sub forma „rotondei” care a constituit obiectul unor asidui cercetări în anii din urmă (Radu R. Heitel, *Unele considerații privind civilizația din bazinul carpatic în cursul celei de-a doua jumătăți a secolului al IX-lea în lumina izvoarelor arheologice*, în: *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, t. XXXIV, nr. 2, aprilie-iunie 1983, p. 101—105). Un „pandant” al rotondei de la Alba Iulia de excepțională valoare este baptisteriul bisericii cu hramul Sf. Ioan Botezătorul de la Cenad, Morisena de odinioară, cetate așezată lângă confluența Mureșului cu Tisa (Radu Heitel, *Arheologia continuității și problema eclesiilor bizantine de pe valea Mureșului*, în: *Îndrumătorul pastoral al III-lea al Episcopiei Alba Iulia pe anul 1979*, p. 111).

În lipsa unor date certe putem presupune că baptisteriul acesta

aparține secolului III sau IV. El a fost zidit cam la 4 m. depărtare de bazilica romană înălțată aici. Peste baptisteriu s-a construit apoi o capelă. Vechimea ambelor construcții este atestată de tehnica specifică romanilor, cum și de existența în structura monumentului a unei mari cantități de material litic și ceramic roman, între care cărămizi purtînd sigiliul Legiunii XIII Gemina (R. Heitel, *Unele considerații*, p. 101).

Veacuri de-a rîndul băștinașii din Morisena, cum și cei din împrejurimi, vor fi primit botezul în baptisteriul amintit așa cum prevedea ritualul, adică prin afundare în apă. Cît de obișnuită era această practică rezultă între altele dintr-o inscripție grecească datînd din secolul IV sau V, gravată pe fundul unui vas din tezaurul descoperit în anul 1799 la Sînnicolaul Mare, localitate din imediata vecinătate a Cenadului: „*Dia hydatos anapavson Kreis zoin aionion*” — Prin apă, du-mă Hristoase la viața veșnică” (pr. prof. Ioan Rămureanu, *Inceputurile creștinării ungarilor în creștină ortodoxă a Răsăritului*, în rev. *Studii teologice*, seria II, an IX, nr. 1—2, ianuarie-februarie 1957, p. 42).

În locul vechii bazilici romane și a capelei de de-asupra baptisteriului, principele Ochtum sau Achtum construi la începutul secolului XI renumita mănăstire „grecească” închinată Sfîntului Ioan Botezătorul. „*Vita major Sancti Gerhardi*”, scriere compusă înainte de 1083, precizează: „... Ci primind de la greci putere, ridică în zisa cetate a Mureșului o mănăstire intru mărirea fericitului Ioan Botezătorul, pînănd acolo un stareț și călugări greci, după rînduiala aceluia” (*Viața Sfîntului Gerard de Cenad*, cap. X la I. D. Suciș și Radu Constantinescu, *Documente privitoare la Mitropolia Banatului*, vol. I, Timișoara, 1980, p. 28 și 45).

Un tovarăș de arme al lui Ochtum numit Chanadinus (Cianadin

* Într-o primă versiune acest articol a fost prezentat în cadrul simpozionului organizat de Comisia ecumenică a Conferinței episcopale romano-catolice din R.F.G. în colaborare cu Comisia pentru problemele ecumenice ale patriarhiei Constantinopolului pe tema „Botez și Mir”, Regensburg, 18—24 iulie 1970. Sub această formă și cu titlul „Mărturia teologică a unui vechi baptisteriu de pe teritoriul României” a apărut în revista *Reformă și Szmle*, Cluj-Napoca, an. LXX, nr. 1, ianuarie-februarie 1977, p. 8—10.

(Continuare în pag. a 2-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Nașterea de prunci ca poruncă divină

Porunca nașterii de prunci e cuprinsă, în chip minunat, în cunoscuta expresie a Sfîntului Apostol Ioan: „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 16). Glasul lui Dumnezeu care a răsunat în cele șase zile ale creației, chemînd rînd pe rînd la existență toate făpturile, a fost cea dintîi descoperire a iubirii divine. Căci iubirea iese de la Dumnezeu și se întoarce la El, totdeauna ca un spor de împlinire și bucurie. Astfel, Dumnezeu a poruncit să fie toate lucrurile din lume și toate au răspuns chemării divine, descoperindu-se pe ele însele și al-

cătuind laolaltă capodopera puterii divine creatoare. Văzînd Dumnezeu că cele ce s-au făcut erau „bune foarte”, în ziua a șaptea s-a odihnit de toate lucrurile Sale. Odihna din această zi privește, însă, numai o latură a creației. Odată cu zidirea universului a fost făcut și omul ca ființă care încheie, de fapt, opera dumnezeiască. În raport cu celelalte făpturi de pe pămînt, omul a dobîndit, în ansamblul universului, un loc aparte. Prin el,

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Ilie Moldovan

ORTODOXIE ȘI ECUMENISM (II)

(Continuare din pag. 1)

veche. Și de fapt nu cea mai veche, ci cea veche, cea dintru început, cea din vremea când creștinii nu erau încă despărțiți. Ei cred însă că au desăvârșit-o, că au precizat anumite lucruri, că au eliminat ceea ce nu era esențial, sau că au adăugat ceea ce era esențial pentru ca sistemul credinței și al practicii să fie complet. Noi credem că nu mai era necesar nimic, nici de adăugat, nici de eliminat, că totul se rânduise în cursul primului mileniu. Aceasta am crezut-o din totdeauna.

În trecut ei ne acuzau de închistare, de sclerozare, de conservatorism radical. Le-am dovedit și le dovedim mereu că toți au fost și sunt cu istoria, cu civilizația și cultura, cu un *aggiornamento* permanent ne-a permis să fim mereu contemporani cu vremea în evoluția ei firească. Le-am demonstrat că am acordat și am armonizat fără încetare tradiția cu noul și cu libertatea, și că în multe privințe i-am devansat, precum în introducerea limbii vorbite a poporului în cult, în angajarea credincioșilor alături de cler, atât în cult cât și în pastorație și administrație, și în multe altele, pe care ei abia acum le descopăr și le introduc. Le dovedim mereu că ceea ce au introdus în plus față de tezaurul pe care l-am avut în comun în primul mileniu, se verifică a fi inutil, iar ceea ce au eliminat, din același tezaur, se dovedește păgubitor, atât pentru exprimarea și integritatea credinței, cât și pentru unitate. Firește, când a ajuns la astfel de confruntări, ei se străduiesc să ne convingă de contrariu. *Confruntările acestea fac parte din ecumenism. Ele sînt una din fețele ecumenismului acestei etape.*

Dar dacă aceasta e situația, și dacă fiecare vine la masa dialogului atât de puternic încredințat de dreptatea sa, și dacă o și afirmă exact în acești termeni, dialogul nu e cumva ca un dialog între surzi? Ce se poate spera dintr-un asemenea dialog? Întrebarea e și ce se poate de îndreptățit și ieșirea din dilemă pare imposibilă. Și atunci: mai este oare posibilă refacerea unității? Și cum va arăta o Biserică din nou una? Va fi ea ortodoxă? Răspunsul nostru, ca ortodocși, nu poate fi decât unul: *va fi ortodoxă*, sau vom mai rămâne, încă așa cum sintem, separați. Dar dacă și ceilalți spun că va fi catolică sau că va fi protestantă? Și desigur spun. Ne-o putem imagina chiar și când nu o spun, că așa cred. Altfel n-ar fi ceea ce sînt și ceea ce rămîn.

Și atunci? Ce speranțe oferă ecumenismul? Cu ce speranțe ne-am angajat și ne angajăm în el? Ca să răspundem cit de cit exact, ar trebui să ne adresăm experienței de pînă acum, de aproape o jumătate de secol, dacă luăm ca dată inițială prima Adunare generală de la Amsterdam din 1948. Deși în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor experiența noastră e doar cu protestanții (incluzându-i aici și pe anglicani), unele efecte ale dialogului s-au răsfrînt și asupra relațiilor noastre cu romano-catolicii, așa că ceea ce vom încerca să determinăm, va reflecta în mare măsură consecințe referitoare la relațiile noastre cu toți eterodocșii, mai puțin relațiile cu puzderia de denominațiuni sectante care au apărut datorită imaturității teologice a unor creștini handicapați de porniri separatiste, în general fanatici care își caută exegeze biblice pe măsura fanatismului lor, și care sînt luați în serios numai de cei asemenea lor.

Cei implicați în ecumenism se dovedesc a fi făcut, ca și noi, pe lângă experiența intransigentei confesionale în problemele de credință, și experiența unei deschideri a unor către alții, necunoscute înainte.

Iată câteva exemple: toți își recunosc calitatea de creștini și se recunosc frați. Fiecare confesiune își păstrează identitatea dar le respectă pe celelalte în speranța unității. Creștinii de orice confesiune se pot ruga im-

preună și pot lua parte unii la slujbele altora, cu libertatea de a da sau a primi Sfînta Împărtășanie, după cum le permite Biserica, credința și conștiința lor. Și... cam atât. Nu e mult, dar e mai mult decît nimic și mai mult decît se putea face înainte. Au căzut în desuetudine indicațiile de a nu sta împreună la rugăciune, de a nu citi cărțile scrise de ceilalți, de a nu intra reciproc în locașurile de cult... S-au inițiat apoi discuții cu privire la Sfintele Taine. Aceasta s-a întimplat, e drept, foarte tîrziu, abia acum, în vremea noastră. A trebuit pentru aceasta o pregătire de mai mult de 50 de ani. Și nu se știe dacă nu e și acum prea devreme. Se va vedea din reacțiile față de așa numitul *Document de la Lima* intitulat: *BOTEZ, EUHARISTIE, PREOTIE*. Acesta a căpătat forma definitivă la conferința Comisiei „Credință și Constituție” de la Lima, din anul 1982, dar discuțiile pe această temă începuseră încă de la prima Conferință a Comisiei, ținută la Lausanne în 1927, fiind reluate la Accra (1974) și la Bangalore (1978).

Deocamdată, Bisericile membre și Consiliul Ecumenic al Bisericilor se află într-o stare de euforie provocată de acest *Document* care, finalmente, s-a văzut definitiv și se leagă de el mari speranțe. Ortodocșii îl privesc totuși cu oarecare neîncredere, dar să nu anticipăm. Există sentimentul că la alcătuirea lui Ortodoxia a participat cu forțe teologice cu totul întimplătoare și nu prea active, dovedind chiar din timpul lucrărilor o anumită rezervă.

Istoria ecumenismului îl va nota fără îndoială ca pe o etapă importantă în procesul reunificării. Vom vedea în anii care vin dacă îl va reține ca pe o reușită, sau ca pe un eșec. Bisericile abia îl studiază.

E ușor de observat că mai ales protestanții împing astfel de Documente. Pentru ei lucrurile sînt mai simple decît pentru ortodocși și romano-catolici. De menționat că în Comisia *Credință și Constituție* sînt prezenți și romano-catolicii; și ei au fost reprezentați la Lima, dar nu s-ar putea spune că au fost o prezență mai activă decît ortodocșii și că și-au însușit *Documentul*. Poziția lor e cam ca și aceea a ortodocșilor.

Că protestanții încearcă să forțeze nota, se vede și de acolo că la Lima au redactat și o liturghie ecumenică, LITURGHIA DE LA LIMA, dar care ortodox sau romano-catolic ar celebra-o? Și toți și unii și alții au fost prezenți la Lima! Și Liturghia se dă drept Liturghie ecumenică. De fapt e tot liturghie protestantă. La Vancouver a celebrat-o Arhiepiscopul de Canterbury și s-au împărtășit toți protestanții. Ortodocșii și-au celebrat propria lor liturghie a Sfîntului Ioan Gură de Aur și s-au împărtășit numai ei.

Am pomenit despre aceasta numai pentru a arăta *cît de mult se mai dibuie încă în ecumenism și din cîte ezitări se alcătuiește el*. Pentru ortodocși e semn rău și faptul că, deși tratativele asupra *Documentului* sînt în plină desfășurare, înainte de a se fi luat cea mai mică hotărîre cu privire la Taina preoției, protestanții și anglicanii au trecut la hirotonia femeilor. Aceasta va complica și mai mult situația și va împiedica în mod sigur un consens. Problema aceasta va putea ține pe loc ecumenismul un număr imprevizibil de ani!

În relațiile *interprotestante* s-au făcut însă pași mari înainte. Unii din ei abia mai deosebesc slujba lor de a altora și intercomuniunea e o realitate de fiecare zi. Ecumenismul a dat în protestantism roade evidente. În curînd se va putea vorbi în lumea protestantă de un creștinism *post-denominațional*. Pentru ei a fost ușor. Neavînd o teologie articulată, cultivînd relativismul și o libertate care se confundă adesea cu indiferentismul doctrinar,

dînd prioritate unui pietism simplist, protestanților le-a fost mai ușor să se întîlnească, mai ales în condițiile unor diferențe teologice foarte mici dintre ei. Cei mai mulți — desigur nu e vorba de teologi — nici nu cunosc diferențele. Sînt ceea ce sînt, pentru că s-au născut așa. În timpul lucrărilor noului Comitet executiv ales la Vancouver, (februarie 1984, Geneva), cineva se lăuda că are o vocație ecumenică cu totul specială, pentru că a trecut pînă acum prin vreo patru-cinci denominațiuni, cu mare ușurință! Neavînd o tradiție puternică, nici o teologie cu rezonanțe în viața de toate zilele a creștinilor de rînd, cum e situația la noi, protestanții se pot acomoda ușor cu orice fel de schimbări în practica religioasă.

De aceea mulți dintre ei nici nu ne înțeleg pe noi ortodocșii. Nu înțeleg ce vrem, nu înțeleg de ce nu ne împărtășim cu ei, și de ce nu-i primim la împărtășirea noastră. Nu înțeleg de ce nu admitem hirotonia femeilor și de foarte multe ori cred că ecumenismul care a adunat toate Bisericile într-o organizație cum e Consiliul Ecumenic al Bisericilor, și-a îndeplinit misiunea și nu mai are nimic altceva de făcut decît să întrețină ceea ce a cîștigat.

Tocmai de aceea Consiliul Ecumenic are încă așa de mult de făcut, și rolul nostru e, în această privință, capital. Prezența ortodoxă în Consiliul Ecumenic, dîndu-i implicarea în efortul de rutină pentru unitate, potrivit cu programul Consiliului este și o *mărturie* despre ceea ce trebuie încă recuperat. De aceea ortodocșii fac mereu apel la protestanții să nu neglijeze dialogul teologic, chiar dacă acesta, atunci cînd e abordat, e adesea rudimentar și timid.

Cu romano-catolicii, în cadrul dialogului bilateral, lucrurile stau desigur altfel. Aici partenerul e de aceeași calitate cu noi și greutățile sînt de natură exact inversă decît cele din dialogul cu protestanții din Consiliul Ecumenic. Aici totul e important. Teologia e pe primul plan. De altfel și dialogurile bilaterale ortodoxo-protestante, cele din afara Consiliului Ecumenic, sînt și ele de altă calitate decît cele din cadrul Consiliului. Într-un fel e și firesc să fie așa. În Consiliu nu vin numai teologi. Activiștii ecumenici au cunoștințe generale, și multă deschidere și bunăvoință, dar le sînt cu totul străine subtilitățile teologilor și spiritualităților diferitelor Biserici. Mulți dintre ei n-au citit nici o carte ortodoxă. Chiar dintre cei care dețin funcții în aparatul de la Geneva, și care fabrică documentele care vin apoi în Comitet și în Comisii, prea puțini înțeleg Ortodoxia. Se străduiesc ortodocșii din răspuneri să se facă înțeles, dar reușesc greu și cu fiecare nou venit trebuie s-o ia de la capăt.

În concluzie, prezența ortodoxă în mișcarea ecumenică înseamnă în primul rînd încercarea de a face cunoscute valorile Ortodoxiei și de a atrage atenția asupra lor, în speranța că vor găsi ecouri și că o întoarcere la unitate e totuși posibilă. Cu răbdare, investigînd în propriile tradiții, în propriile teologii, prin întoarcerea la tradiția comună de la început, se vor putea face pași spre regăsirea unității. *Acesta e deocamdată metoda.*

Așa procedează Comisia mixtă de dialog ortodoxo-romano-catolică și începutul se arată bun. Dificultățile vor începe cînd va sosi pe agendă primatul papal, dar acolo unde există probleme, există și soluții, dacă problema se prezintă ca un tot logic, oferînd elemente pentru o analiză rațională! Smerenia n-a fost mințată de lupi! Mai poate fi regăsită.

Ce frumos sună cînd papa se numește pe sine în ultima vreme: „episcopul Romei”, și cînd afirmă că unitatea, cînd se va face, nu va fi „nici absorbție, nici fuziune” și că cele două tradiții, ortodoxă și romano-catolică, „sînt comple-

mentare”. Cu același sentiment de satisfacție salutăm și termenul tot mai frecvent de „Biserici-surori”. Sînt semne că se vor putea petrece lucruri și „mai mari decît acestea!” chiar dacă unele formule ne mai decepționează în continuare, precum: „din propria Noastră voință și din autoritatea Noastră apostolică, ca semn al unei grații speciale, Noi decidem...” ca la beatificarea recentă a lui Fra Angelico! (Vezi „L'osservatore Romano” ed. heb., 13 martie 1984, p. 8 și 13). Sună prea „ex sese” (de la sine) de la 1870, care oricum trebuie uitat!

Ortodoxia s-a angajat însă în ecumenism și dintr-un alt motiv decît acela de a realiza, repede, unitatea de credință a tuturor creștinilor. Ea a știut dinainte că va fi greu, și că se prinde într-un joc aproape absurd. Ecumenismul a adunat însă Bisericile creștine oferindu-le o platformă pentru o atitudine comună și față de lume, și față de problemele contemporane. În această privință, cu prea puține excepții, — mereu ale denominațiunilor extremiste, ultrapietiste, radicale, sectare — toate Bisericile s-au regăsit în unitate. Toate se pronunță pentru unitatea lumii, pentru pace, pentru înlăturarea tuturor discriminărilor, pentru egalitatea oamenilor și a popoarelor, pentru apărarea vieții și pentru instaurarea unui climat moral în relațiile dintre guverne.

Acesta s-a numit *ecumenism practic* și sînt zeci de ani de cînd se dovedește eficient în adunarea Bisericilor sub aceeași cupolă. Și așa, mentalitățile s-au schimbat, reprezentanții Bisericilor au învățat a se cunoaște mai bine și cunoscîndu-se, s-au apropiat unii de alții tot mai mult. Distanțele dintre confesiuni s-au micșorat, diferențele și-au atenuat din gravitate. Văzute de aproape, au devenit tratabile. Și încă ceva: în fața primejdiilor în care se află lumea, scandalul diviziunii și-a descoperit întreaga absurditate și creștinii au înțeles că trebuie să termine cu el, că e rușinos, că Iisus are dreptate cînd cheamă la unitate: „pentru ca lumea să creadă”. Lumea își pune credința în discuție în fața spectacolului unui creștinism divizat și antagonic!

Ecumenismul practic ajută astfel, indirect, declanșarea obligatorie a ecumenismului teologic. Convingerea aceasta devine din ce în ce mai mult o convingere unanimă a tuturor creștinilor, a tuturor Bisericilor. Ecumenismul se descoperă a fi un imperativ al creștinismului contemporan, dincolo de faptul că nu știm încă anume cum va ajunge la liman.

La plinirea vremii se va ivi o soluție. Revenind la întrebarea pe care ne-am pus-o mai înainte: Biserica una, sfîntă, sobornicească și apostolească de după epoca confesiunilor, cînd confesiunile nu vor mai fi și cînd toate se vor uni din nou, *va fi ea ortodoxă?* În măsura în care va fi una, sfîntă, sobornicească și apostolească, în măsura în care va fi Biserica tradiției epocii comune din primul mileniu, va fi ortodoxă. Desigur ea va fi în același timp și a vremii noastre, contemporană cu civilizația, cultura, tehnica, mentalitățile vremii noastre. Va putea fi altfel în forme și chiar diferită de la o zonă la alta, de la o cultură la alta, de la o tradiție locală la alta, dar aceeași în credință peste tot. Ajungînd la această stare post-denominațională, post-confesională, dar avînd tezaurul de credință comun, ea va fi ortodoxă, dar va fi în același timp și catolică și protestantă și anglicană, fiindcă toți se vor regăsi în aceeași familie fără sentimentul că au abdicat de la ceea ce doar cu sentimentul regăsirii, întoarcerii întru sine, întru Sinele trupului lui Hristos care este Biserica.

Impasul de azi nu este veșnic și toate Bisericile sînt conștiente de aceasta. De aceea continuă să creadă în ecumenism. De aceea și noi credem în Ortodoxie și în ecumenism în același timp. Pentru că știm că „ceea ce e cu neputință la oameni, e cu putință la Dumnezeu”.

Ecumenismul e mai ales speranță. Speranța că unitatea va birui, și că biruința va fi a adevărului, a *dreptei credințe*.

Mărturia unui vechi monument

(Continuare din pag. 1)

sau Sunad), nepot al regelui ungur Ștefan cel Sfînt, de la Morisena avea să se numească Chana-dina sau Cenad, după ce porni împotriva lui Ochtum și-l învinse (1028—1030), mută pe călugării „greci” din mănăstirea Sfîntul Ioan Botezătorul și aduse în locul lor pe Gerhardus, de origine venețian, ajuns episcop de Cenad, și alți călugări „latini” din Ungaria.

Vechiul baptisteriu a fost păstrat sau chiar „reactivat” și nu este exclus ca însuși Gerhardus să fi continuat a-l folosi botezînd în el pe noii convertiți, precum rezultă din documentul înainte citat: „...Și mulți erau duși acolo de comiții pe care-i rînduise craiul și se botezau la mănăstirea Sfîntului Ioan Botezătorul” (*Viața Sf. Gerard*, cap. XI, la I. D. Suciu și R. Constantinescu, o.c., p. 31—47).

În secolul XIII bazilica a fost reconstruită iar baptisteriul restaurat. Locașurile mănăstirii erau acum în folosința clerului latin care, sprijinit de episcopia ce fu creată la Cenad, înlătură treptat practica „grecească” a botezului prin afundare. Au urmat alte câteva reconstruiri a căror datare e greu de precizat. Cu timpul clădirile se ruinară una după alta, astfel încît în secolul XIX, mai exact la 1868, vechea biserică romano-catolică existentă fu dărîmată și în locul ei se construi o alta care există și astăzi. Cu acest prilej pe locul ruinelor fostei mănăstiri „grecești” Sfîntul Ioan Botezătorul au fost descoperite urmele bazilicii romane și baptisteriul. Procesul verbal al lucrărilor de demolare întocmit de preotul romano-catolic din Cenad, Killer Frigyes, a fost publicat de arheologul Henszlmann Imre și e singura sursă de informație cu privire la vestigiile ce s-au pierdut atunci definitiv (*Archaeologia kirándulás Csanádra*, în: *Archaeologia közlemények*, VIII, Pesta, 1871, p. 1—34; traducerea românească a prof. Ion Gețea, *Vechi rămășițe în Banat*, în rev. Mitropolia Banatului, an XV, nr. 4—6, aprilie-iunie 1965, p. 407—419). A scăpat de la distrugere doar baptisteriul, găsindu-se și azi sub pardoseala altarului actualei biserici romano-catolice din Cenad, acoperit de două plăci grele de marmoră.

La acest baptisteriu se ajunge coborînd șapte trepte de 1,80 m și late de 0,70 m. De formă aproape pătrată, dimensiunile lui sînt de 2,32 m lungime, 1,25 m lățime și 1,80 m înălțime. Boltitura tavanului este de 0,20 m, iar suprafața actuală de 2,90 mp. Se văd încă urmele canalului pe care se aducea apa dintr-o fîntînă exterioră sau poate chiar din riul Mureș a cărui albie trecea atunci prin apropiere. Nu se mai observă însă conducta de evacuare a apei care a fost acoperită cu pămînt. În interiorul baptisteriului s-a păstrat suportul rezervat oficianului care săvîrșea botezul (prot. dr. Gheorghe Cotoșman, *Bazilica romană și baptisteriu din Urbs Morisena*, în rev. Biserica Ortodoxă Română, an LXXXVI, nr. 35, martie-mai 1968, p. 469—485).

Cercetătorii sînt unanimi în a recunoaște valoarea baptisteriului de la Cenad pentru dovedirea continuității poporului nostru pe teritoriul care îl ocupă și în prezent, nu mai puțin pentru dovedirea vechimii creștinismului românesc (Răzvan Theodorescu, *Bizant, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești*, București, 1974, p. 114). În același timp însă baptisteriul de la Cenad ca și celelalte baptisterii despre care am amintit arată că dintotdeauna botezul se administra prin afundare, nu prin stropire. Practica strămoșilor noștri se cuvine păstrată cu toată scumpătatea.

Iată ce mărturisesc de peste veacuri monumentul de la Cenad tuturor celor care nu trec nepăsători pe lângă vestigiile trecutului.

Piine pentru suflet Liturghie și viață

Centrul cultului ortodox este Sfânta Liturghie, iar inima acesteia este Euharistia, taină a unirii cu Dumnezeu și a împărțirii cu Trupul și Singele Domnului nostru Iisus Hristos.

Prin Liturghie, Biserica prelungește prezența lui Dumnezeu în lume în modul cel mai sublim și lucrarea mântuirii neamului omenesc prin jertfa de pe cruce a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Ea este, pe de o parte, o înfățișare și o amintire a întregii vieți pămîntești a lui Hristos, de la întrupare, la jertfa de pe cruce, la moartea și învierea Sa (anamneză) dar este, în același timp, și actualizarea instituită de însuși Hristos a jertfei Sale de pe cruce și comunicare a darurilor ce s-au revărsat în lume din această jertfă. Insuși Fiul lui Dumnezeu a instituit această taină și a inaugurat acest mod nou al prezenței Lui în lume, mod prin care oamenii se pot împăca și uni cu Dumnezeu, mod prin care Hristos este în veci „hrana” și Mîntuitorul oamenilor.

În Joia Mare, cînd a instituit Euharistia, după ce a binecuvîntat piinea și vinul a spus: „Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea”, iar după înviere, confirmînd această poruncă dată apostolilor, a spus: „Iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacului” (Matei 28, 20).

Biserica a primit chiar de la Iisus porunca împlinirii acestei taine și asigurarea prezenței lui Hristos în acest mod sublim. Sufletul credinciosului are mereu dorul după Dumnezeu. El e neliniștit pînă cînd se regăsește, pînă cînd nu se întoarce acasă la izvorul de la care a pornit.

În marele univers, ca într-o măreață biserică, se întilnește cu puterea lui Dumnezeu. Încă în vremea sa, psalmistul David, privind spre lanurile țării sale a exclamat: „cît s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut” (Psalm 103, 25).

Credinciosul L-a aflat pe Dumnezeu nu numai afară de el ci și înăuntrul lui. Aci a găsit un mentor, un martor al înțelepciunii și purtării de grijă a lui Dumnezeu. Aci a aflat împărțirea lui Dumnezeu, precum spune Evanghelia: „Împărțirea lui Dumnezeu este înăuntrul vostru” (Luca 17, 21). Nici una din aceste căi nu i-a stîmpărat dorul, nu i-a dat fericirea deplină. A venit păcatul care a întunecat cunoașterea lui Dumnezeu în firea inconștientă și l-a abătut pe om spre îndumnezeirea acesteia; de asemenea a întunecat ochiul conștiinței și l-a îndemnat să rățească și să caute fericirea în lucruri trecătoare. A căzut în robia patimilor.

Iubirea lui Dumnezeu însă nu l-a părăsit pe om și a venit în maximă apropiere de el, a trimis pe Unul Născut Fiul Său în lume, care a luat trup asemenea oamenilor în afară de păcat, s-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-se pînă la moarte pe cruce, ca să-l împăce pe om cu Dumnezeu, și să-i dea posibilitatea dobîndirii vieții veșnice, pentru care a fost creat.

Ca această lucrare să fie perpetuă, să se poată împărții toate generațiile de oameni pînă la sfîrșitul veacului, a instituit Taina Euharistiei, pe care Biserica a îmbrăcat-o într-o haină minunată de imne și laude, rugăciuni, comuniune cu ingerii și cu sfinții, chemare a Duhului Sfînt, de sfințire a vieții și de comuniune cu Hristos. Aceasta este taina Bisericii, prin care credincioșii trăiesc cu Hristos și în Hristos.

În Liturghie se săvîrșește împăcarea credincioșilor cu Dumnezeu și împăcarea lor întreolaltă. „Prin singele Lui, ne vom izbăvi prin El de mînie. Căci dacă, pe cînd eram vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său, cu atît mai mult, împăcați fiind, ne vom mîntui prin viața Lui” (Rom. V, 9—10; II Cor. V, 19).

Euharistia restabilește legătura dintre credincios și Dumnezeu. Hristos vine la om cu Duhul și cu dragostea Lui. Aci îl cunoaștem și îl numim pe Dumnezeu Tatăl nostru.

„Euharistia îmbrățișează cu iubire dumnezeiască pe fiecare om, care vine în lume, ca pe o creatură a lui Dumnezeu, care este

mîntuit prin jertfa de pe cruce a Fiului lui Dumnezeu, îl hrănește cu hrana netrecătoare a trupului și Singelui Său și cu iertarea păcatelor spre viață veșnică” (Vladimir Arhiepiscop de Dimitrov: „Slujba Euharistiei și omul secolului al XX-lea în vol. Die Euharistie, caiet 8, 1974, p. 161).

În Sfînta Liturghie se împlinesc toate cererile noastre către Dumnezeu din rugăciunea Tatăl nostru. Aici se sfințește numele lui Dumnezeu, vine împărăția Lui în sufletele și viața oamenilor, deoarece Biserica însăși este în mod virtual împărăția a harului, farul Duhului Sfînt în lume. În Liturghie învățăm să împlinim voia lui Dumnezeu. Insuși Hristos a împlinit-o cînd în rugăciunea din Ghețimani a spus: „Făcă-se voia Ta, nu precum voiesc Eu”. Aici ni se dă piinea vieții și iertarea păcatelor”. Aici învățăm să iertăm greșelile oamenilor. Aici ne mîntuim de cel rău. De aceea la sfîrșitul Liturghiei cerem lui Dumnezeu: „Și ne învrednicește pe noi Stăpîne, cu îndrăznire, fără de osîndă, să cutezăm a Te chema pe Tine Dumnezeu cel ceresc, Tatăl și zice: Tatăl nostru”, după care toți credincioșii rostesc Rugăciunea Domnească.

În Joia Mare, cînd se aprindea pe bolta cerului candelabru cel mare al stelelor, Iisus s-a dus cu ucenicii Săi într-un foisor și după ce le-a dat porunca cea mare a iubirii și le-a vorbit despre patima Sa, a luat împreună cu ei, cea din urmă cină zicînd: „Luați, mîncăți acesta este trupul Meu, și luînd paharul și mulțumînd, le-a dat zicînd: Beți dintru acesta toți. Acesta este singele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă” (Matei, 26, 20—28; Marcu 14, 22—24; Luca XXII, 16—20). Aceasta să o faceți spre pomenirea Mea (Luca XXII, 19). La I Cor. XI se adaugă: „Căci ori de cîte ori veți mîncă această piine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți pînă cînd va veni”. Evanghelistul Ioan, în cap. VI al Evangheliei, spune: „Eu sînt piinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămînzii și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată” (Ioan VI, 35). „Eu sînt piinea vieții” (48). „Eu sînt piinea cea vie, care s-a pogorit din cer. Cine mîncă din piinea aceasta viu va fi în veci. Iar piinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu” (51). „Dacă nu veți mîncă trupul Fiului Domnului și nu veți avea singele Lui, nu veți avea viața în voi” (53).

Relatarea Cinei de Taină de către cei trei evangheliști sinoptici și de către Evanghelistul Ioan, mai apoi de Ap. Pavel, în prima scrisoare către Corinteni, ne descoperă cîteva adevăruri mîntuitoare. În Sfînta Euharistie Iisus Hristos este prezent în mod real. El este piinea cerească a legămîntului celui nou. Este semnul dragostei nesfîrșite a lui Dumnezeu față de oameni. Trupul și Singele Său este o arvună a vieții veșnice.

Simeon Tesaloniceanul scrie: „Nu este ceva mai de folos nou și mai iubit de Dumnezeu, decît jertfa aceasta”.

Doă lucruri avem de la Hristos: învățătura Sa și trupul și singele Său. Biserica le împărțește din poruncă dumnezeiască pe amîndouă, pentru că amîndouă sînt de folos credincioșilor. Cuvîntul Evangheliei care descoperă adevărul religios făcîndu-l pe om liber și trupul și singele Domnului, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Acesta este îndoielul mesaj al Bisericii în lume, acestea sînt cele două daruri pe care le comunică oamenilor. Ea nu poate abzițe de la această misiune. În felul în care ea împărțește aceste daruri oamenilor și le face de folos stă misionarismul ei.

Ea nu le poate ține numai pentru o parte sau alta a Bisericii, ci trebuie să le comunice și să împărțească pe toți credincioșii din ele. Nici vestirea Evangheliei nu se poate opri la o predică rostită duminică în cadrul Liturghiei sau la un alt serviciu bisericesc, nici slujirea liturgică nu se poate limita la timpul serviciului în biserică. Și unul și

altul din aceste daruri trebuie să iradieze, să aibă o însușire binefăcătoare asupra întregii parohii. Ele trebuie transmise oamenilor permanent, cît se poate de neîntrerupt, am zice că transmiterea lor ar trebui să fie ca un curent neîntrerupt.

Preotul prof. dr. Ion Bria în temeinic și frumosul său curs de teologie și practică misionară ortodoxă are un capitol intitulat: „Dimensiunea misionară a Liturghiei”. În acest capitol se pune accentul pe misionarismul slujirii liturgice, despre care s-a vorbit pînă acum mai puțin în teologie și în pastorală. Se consideră că Liturghia are un loc anume în cadrul cultului fără a se stăruia mai mult asupra caracterului ei misionar, eclesiologic, de adunare și solidaritate a credincioșilor din parohie cu Iisus Hristos, care „jertfește și se jertfește” pentru mîntuirea tuturor, nu numai a celor ce iau parte la săvîrșirea slujbei.

Liturghia spune Păr. Bria nu se încheie cu mirungerea și cu împărțirea anaferei. Ea trebuie să se continue și după aceea în viața slujitorului altarului și a credincioșilor.

Liturghia trebuie să aducă o schimbare, o transformare în viața credincioșilor. Parohia trebuie să devină o parohie vie, în care să se simtă duhul cel nou, viața cea nouă pe care o aduce Euharistia în viața credincioșilor. Nu este vorba numai de o schimbare de suprafață, de reparare a unor deprinderi și obiceiuri, ci de înnoirea sau reînvierea vieții.

Reînviind acest duh misionar al slujbelor noastre bisericești, săvîrșindu-le cu toată evlavvia, continuînd să le împărțim credincioșilor darurile lor vom avea bucuria de a-i vedea pe credincioșii mai des și mai mulți la biserică, îi vom feri de atracția altor adunări religioase care îi invită cu insistență și îi atrag, dar care nu le pot da „piinea cea cerească” și nu le pot da decît o amăgitoare fericire.

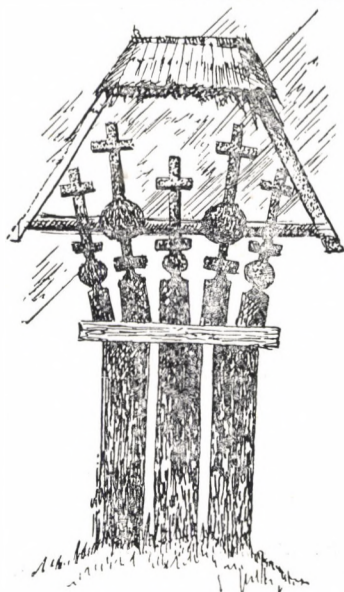
Schimbarea vieții, înnoirea ei se poate face numai dacă păstrăm legătura cu Hristos cel euharistic. El ne oferă un model nou de viață. De la El învățăm: „Cîte sînt adevărate, cîte sînt cinstite, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt de iubit, cîte sînt cu nume bun, orice virtute, și orice laudă” (Filipeni IV, 8).

Cînd credincioșii participă la Sfînta Liturghie ei învață și primesc puterea să se opună răului, păcatului și urii. Ei au auzit la sfîrșitul Liturghiei cuvintele: „Cu pace să ieșim” și la începutul ei rugăciunea pentru pacea de sus pentru pacea sufletelor și pentru pacea a toată lumea și au primit convingerea că starea de pace în lume este o stare normală, necesară și binefăcătoare. Știu și aceea că locul lor este în rîndul celor ce doresc și lucrează pentru pace.

Liturghia are darul de-a împăca pe oameni, de-a întări sentimentul virtuții și solidarității între ei.

Aci învață credința cea adevărată, a Bisericii noastre ortodoxe. Acest lucru se mărturisește de către credincioși spre sfîrșitul Liturghiei: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Sfîntei Treimi închinîndu-ne că aceea ne-a mîntuit pe noi.”

Părintele VASILE

O nouă și elocventă expresie...

(Continuare din pag. 1)

Unității Socialiste din 20 septembrie 1983, recentul Apel urmărește să afirme încă odată cu putere hotărîrea întregului nostru popor de a lupta, împreună cu celelalte națiuni, cu forțele progresiste de pretutindeni, pentru încetarea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare și, în primul rînd, la dezarmare nucleară, pentru făurirea unei lumi a păcii și colaborării internaționale.

Fără a ignora pericolul pe care îl reprezintă rachetele nucleare deja amplasate în Europa, Apelul vine în întimpinarea amplasării de noi rachete, cerînd cu fermitate stoparea acestei acțiuni periculoase și trecerea imediată la reducerea celor existente la un nivel cît mai scăzut.

De reînnoirea tratativelor de la Geneva dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii privind limitarea și reducerea armamentului atomic, Apelul leagă șansa cea mai mare pentru reluarea cursului firesc spre destindere și colaborare în viața internațională.

O responsabilitate cu totul aparte este pusă în seama guvernelor și parlamentelor țărilor pe teritoriul cărora se amplasează rachete nucleare cu rază medie de acțiune. Apelul sesizează gravele complicații pe care le poate declanșa acceptarea de către guvernele și parlamentele respective a amplasării noilor rachete nucleare.

Clerul și credincioșii Bisericii

Nașterea de prunci ca poruncă divină

(Continuare din pag. 1)

Dumnezeu își continuă o anumită activitate creatoare. În acest sens, lui îi adresează ultima poruncă: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pămîntul și-l supuneți” (Geneză 1, 28). E vorba despre porunca nașterii de prunci, porunca ce răsună necontenit în ființa omului, chemînd pe soți la îndeplinirea unei datorii sfinte. Dumnezeu nu mai crează nici aștri noi pe cer și nici vietăți noi pe pămînt. De aceea soții sînt chemați să colaboreze cu Dumnezeu la această operă neîntreruptă. Chemarea lui Dumnezeu este semn al iubirii divine negrăite, iar răspunsul omului, acceptarea acestei colaborări, este și ea dovada unei iubiri care îl are drept obiect, în cele din urmă, tot pe Dumnezeu.

Mai presus decît un simplu act biologic, nașterea de prunci este un act de natură religios-morală. Dumnezeu a încredințat căsătoriei miracolul puterii creatoare, de aceea iubirea dintre soți este îmbibată de veșnicie, ducînd cu sine prin veacuri răsunetul zilelor creației „să fie!”. Cu prilejul nașterii unui prunc din cei doi părinți ai săi, Dumnezeu este acela care îi crează îndeosebi sufletul nemuritor. Așa cum altădată, în paradisul pămîntesc, a creat pe Adam, luînd în palmele Sale pămîntul binecuvîntat și suflînd asupra lui „suflare de viață”, tot la fel, folosindu-se de cei doi părinți, plămăiește un nou univers, înzestrat cu un suflet personal, întru totul fiind chipul sau icoana nemuritoare a Sa. În Sfînta Scriptură aflăm că o mamă se adresează către copiii săi, în momentul martiriului lor, cu aceste cuvinte: „Nu știu cum ați fost zămisliti în pîntecele meu, nici cum v-am dat duh și viață, căci înfiriparea aceasta a fiecăruia nu am întocmit-o eu” (II Macabei 7, 22). Intervenția lui Dumnezeu în cazul zidirii fiecărei ființe umane, în parte, e un fapt ce se cuvine să-l punem în legătură și cu cele spuse de către Mîntuitorul, cînd afirmă: „Tatăl meu pînă acum lucrează și Eu lucrez” (Ioan 5, 17). Soții furnizează Creatorului aluatul trupesc al viitorului om. De aceea ei nu se pot împotrivi menirii lor de a fi izvor de viață, după cum nu se pot opune vieții însăși în mers, intrerupînd alcătuirea ei definitivă într-un om, care este fătul sau copilul lor.

Nașterea de prunci este un fapt de mare răspundere pentru soți. Copilul este veșnicia în timp a iubirii ce leagă pe cei doi soți unul de altul, printr-o responsabilitate unică. Continuînd pe un

Ortodoxe Române aderă cu toată convingerea la ideile cuprinse în Apel. Ei săvîrșesc astfel un act izvorit din propria lor credință religioasă care este străbătută de idealul păcii și al bunei voiri între oameni.

Din Sfînta Scriptură care este cartea de căpătii a credinței noastre, aflăm că Iisus Hristos-Mîntuitorul este „pacea noastră” (Efeseni 2, 17). Întru El, Dumnezeu ni se descoperă ca „Dumnezeul păcii” (II Rom. 15, 13; 16, 20), sau ca „Dumnezeul dragostei și al păcii” (II Cor. 13, 11), iar Evanghelia Sa, poartă pe drept cuvînt denumirea de „Evanghelia păcii” (F. Ap. 10, 36; Efes. 6, 15). „El a venit și a binevestit pacea” (Efes. 2, 17), făcînd din cele două lumi (cea păgînă și cea iudaică) una, prin surparea peretelui cel din mijloc al despărțiturii (Efes. 2, 14). Prin jertfa Sa, prin care a desființat vrăjmașia, Hristos ne-a împăcat cu Dumnezeu-Tatăl (Rom. 5, 1, 10, 11; Col. 1, 20—22; Efes. 2, 16—18) și ne-a adus în comuniune de iubire cu toți semenii.

În fața unor stări de lucruri cum sînt cele pe care le trăiește astăzi omenirea aflată atît de departe de viziunea profetică a prefacerii săbiilor în fiare de pluguri și a lăncilor în seceri (Is. 2, 4), credința noastră nu ne permite să rămînem pasivi. Sprijinirea acțiunilor pentru pace ne apare ca un imperativ de maximă importanță.

plan nou ultima zi a creației, viața umană se naște mereu din iubirea lor, iubirea aceasta însemnînd ea însăși îndeplinirea unei porunci divine. În templul mării lui Dumnezeu, perechea umană este un candelabru care se aprinde cu fiecare naștere de prunci. Potrivit Scripturii, „Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut: a făcut bărbat și femeie” (Geneză 1, 27). Pentru restaurarea acestui chip al lui Dumnezeu care a fost întunecat de păcatul strămoșesc, a coborît Fiul lui Dumnezeu în lume. Din această cauză și răspunderea privitoare la naștere a fost ridicată la un grad maxim. Căci această naștere nu este o acțiune similară cu a celorlalte viețuitoare de pe pămînt. Chipul lui Dumnezeu pe care îl poartă perechea umană, fiind una cu darul căsătoriei, constituie o zestre divină careia îi corespunde menirea aducerii pe lume a copiilor. Cu alte cuvinte, posedînd chipul, soții sînt încărcăți în mod direct cu răspunderea de a da viață altora, iar refuzul această îndatorire ei resping asemănarea lor cu Dumnezeu, resping pe Creatorul însuși și prin aceasta își alterează propria lor umanitate. Soții care refuză copiii refuză, în același timp, iubirea și lumina divină.

Datoria nașterii de prunci are implicații în realizarea tuturor scopurilor pentru care Dumnezeu a instituit căsătoria. Prin venirea Sa pe pămînt, Iisus Hristos a ridicat unirea conjugală la demnitatea de taină dumnezeiască, deschizînd astfel pentru cei doi soți o nouă cale spre mîntuire. Prin faptul procreării, soții își desăvîrșesc propria lor viață conjugală. Dumnezeu le împărțește puterea să fie „creatori” de oameni, dar în același timp le acordă și șansa de a se apropia într-un mod deplin unul de altul, prin regăsirea lor perfectă în a treia persoană, în propriul lor copil. Procreația se constituie ca datorie în virtutea poruncii divine: „Creșteți și vă înmulțiți” (Geneză 1, 28), iar dragostea conjugală în virtutea imperativului: „Fiți desăvîrșiți” (Matei 5, 48) se înțelege, așadar, că soții care se împotrivesc procreației, prin pruncidarea sau prin păcate de omisiune, se împotrivesc însăși vieții lor religios-morale, curmînd cu desăvîrșire firul propășirii ei. În schimb, soții caută, să-și îndeplinească prin aducerea în lume a copiilor îndatoririle față de fire și față de Dumnezeu, lucrează la propria lor desăvîrșire.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

- În Duminica Ortodoxiei slujind în catedrală I.P.S. Mitropolit Antonie a hirotonit întru diacon pe tânărul teolog Dorin Părăianu ce urmează a fi preot în parohia Tohanul Nou, județul Brașov. Cu acest prilej I.P.S. Mitropolit a vorbit despre „Ortodoxia în istorie și în viața de astăzi a credincioșilor noștri”.
- Vineri, 23 martie 1984, I.P.S. Mitropolit Antonie a avut o întâlnire de lucru la reședința din Sibiu cu P.S. Episcop Emilian al Alba Iuliei.
- Duminică, 25 martie 1984, Buna Vestire, I.P.S. Mitropolit Antonie a oficiat Sfânta Liturghie în catedrala patriarhală din București, pontificată de P.F. Patriarh Iustin. La sfârșitul slujbei s-a făcut parastas de 7 ani de la moartea fericitului întru pomenire patriarh Justinian.
- La data de 10 martie a.c. — cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie în Capela mitropolitană din Sibiu hirotonind în diacon pe teologul Comșulea Mihai.
- În ziua de 11 martie a.c. P.S. Sa însoțit de Pr. prof. Dr. Vasile Mihoc a oficiat Sf. Liturghie în biserica din parohia Racovici, prot. Sibiu cu hirotonie în preot a diaconului Comșulea Mihai numit paroh pe seama parohiei Gura Văii, prot. Făgăraș și în diacon a teologului Bășa Vicențiu. Cu acest prilej P.S. Sa a ținut un cuvânt de învățătură legat de Duminica Ortodoxiei.
- La data de 4 și 16 martie a.c. P.S. Sa a vizitat parohiile Rășinari II, Trei stejari, Lazaret I și Sibiu-Iosefin.
- În ziua de 17 martie a.c. P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie în capela mitropolitană din Sibiu cu hirotonie în preot a diaconului Bășa Vicențiu numit paroh pe seama parohiei Măgura, prot. Brașov, și hirotonie în diacon a teologului Martin Iacob.
- În data de 18 martie a.c. P.S. Sa însoțit de P.C. pr. prorector Dumitru Abrudan, P.C. pr. prof. Ioan Ică și P.C. pr. prof. Dumitru Călugăr, a oficiat Sf. Liturghie în parohia Tălmăcel, prot. Sibiu cu hirotonirea în preot a diaconului Părăianu Dorin și hirotonia în diacon a teologului Chișiu Emanoil. Predica zilei având ca temă Vindecarea slăbănogului din Capernaum a fost rostită de P.C. pr. Prorector Dumitru Abrudan.
- După cum se știe, în parohia Sibiul, prot. Sibiu, așezare pitorească de sub sprinceană Munților Cibinului, a fost organizat, prin grija P.C. pr. Z. Oancea, o frumoasă colecție de icoane pe sticlă cercețată an de an de mii de turiști din țară și de peste hotare, colecție care este în curs de aranjare într-o nouă clădire ridicată în preajma bisericii.
- La începutul acestui an, P.C. pr. Z. Oancea a împlinit 20 de ani de când păstorește și cu alte multe roade în Sibiul, cu care prilej credincioșii i-au făcut o caldă manifestare de dragoste și prețuire, subliniindu-se faptul că prin strădanile P.C. Sale Sibiul este cunoscut „peste mări și țări”.

Pr. Prof. Dr. ENE M. BRANIȘTE a trecut la cele veșnice

Duminică, 18 martie a.c., la ora 1.30', a trecut la cele veșnice, după o grea suferință, purtată cu o pilduitoare resemnare creștinească timp de aproape doi ani, Părintele Prof. Dr. Ene Braniște, unul dintre cei mai mari liturghisti ortodocși contemporani.

Adormitul în Domnul s-a născut la 12 octombrie 1913 în comuna Suseni, județul Argeș, din părinții Marin Braniște, învățător și Ana, casnică, fiind al treilea din cei 11 frați, dintre care 9 au rămas în viață. A urmat școala primară în satul natal, după care s-a înscris la Seminarul Teologic „Neogoe Vodă” din Curtea de Argeș, absolvindu-l ca premiant de onoare. A urmat apoi cursurile Facultății de Teologie din București, obținând titlul de licențiat în iunie 1938, în baza tezei: „Liturghierul ortodox. Studiu istorico-liturgic”. În anul școlar 1938/1939 a urmat și cursurile Seminarului „Titu Maiorescu” din București.

Între anii 1947—1948 a urmat cursurile Facultății de Litere de la Universitatea din București, secția Limba Română.

La 1 octombrie 1938, la propunerea Pr. Prof. Petre Vintilescu, care l-a remarcat ca un element de valoare a fost numit asistent la catedra de Liturgică și Pastorală de la fosta Facultate de Teologie din București. Tot acum se înscrie la cursurile de doctorat, obținând titlul de doctor în Teologie, la 26 iunie 1943, cu mențiunea „Magna cum laude”, publicind și susținând teza: „Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila”.

La 15 octombrie 1950 a fost numit profesor titular la catedra de Liturgică, Pastorală și Tipic (devenită din 1956 catedra de Liturgică, Pastorală și Artă creștină), funcționând neîntrerupt la cursurile de licență și doctorat până la 1 octombrie 1982 când și-a cerut pensionarea, rămânând profesor consultant.

În perioada 1970—1971 a îndeplinit funcția de prorector al Institutului Teologic din București, iar în perioada de la 15 decembrie 1980—1 octombrie 1982 pe cea de rector al aceluiași Institut.

A fost hirotonit diacon în 1940 și preot în 1950, îmbinând cu multă dăruire activitatea de la catedrală cu slujirea la altar. Pentru vrednicile sale a fost distins cu rangul onorific de „Iconom-stavrofor” și cu crucea patriarhală.

Activitatea de cercetare în domeniul catedrei s-a conturat mai întâi prin alcătuirea unui curs

unic de Liturgică, corespunzător actualelor exigențe în materie. Acesta a fost conceput în două volume: „Liturgica Specială”, manualul pentru studenții anului IV, a apărut în 1980, iar „Liturgica Generală”, manualul pentru studenții anului III, se află sub tipar. Aceste manuale vor rămâne multă vreme cele mai bune, mai sistematice și mai bogate manuale de Liturgică din literatura teologică românească, cât și lucrări de referință pentru întreaga ortodoxie.

Părintele Prof. Ene Braniște a publicat un număr de aproape 165 de lucrări și studii de specialitate, însumând mii de pagini, fără a mai aminti cele 90 de recenzii și note bibliografice, din care unele sint adevărate studii, cât și numeroasele lucrări rămase încă nepublicate. Temele abordate cu o rară competență au cuprins aproape toate laturile disciplinei predate, dar mai ales acele probleme ridicate de noile condiții ale vieții religioase, de nevoile slujitorilor și credincioșilor Bisericii noastre, de interesele majore ale Bisericii. Aceste teme vizau istoricul și dezvoltarea cultului, uniformizarea lui, lămurirea unor probleme controversate de tipic și practică liturgică, stimularea participării active în cadrul cultului, combaterea inovațiilor și a influențelor străine din cult, probleme ecumenice, studierea comparată a diferitelor rituri liturgice creștine și multe teme pastorale sau de artă creștină. Unele din studiile sale au fost publicate și în străinătate.

Cu competență, devotament și multă responsabilitate, Părintele Prof. Ene Braniște a contribuit la diortosirea după texte originale a Octoiului mic (Catavasierul), a Capetelor lui Marcu din Triod, a Slujbei Învierii, a Penticostarului, a Octoiului mare, a Tipicului bisericesc și a Liturghierului (ed. 1982).

Luni, 19 martie, la ora 13, trupul neînsuflețit al Pr. Prof. Ene Braniște a fost depus în biserica Sf. Ecaterina, paraclisul Institutului Teologic, aducându-i-se un ultim omagiu din partea profesorilor și studenților Institutului, a numeroși preoți, cunoscuți și prieteni sau ucenici ai săi, fiind străjuit cu rugăciuni și lecturi biblice până a doua zi la momentul prohodirii.

Slujba înmormântării a avut loc marți 20 martie, ora 13, fiind săvârșită de către P.S. Dr. Vasile

Tirgovișteanul, Episcop-vicar patriarhal și rector al Institutului Teologic București și P.S. Roman Ialomițeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurați de un impresionant sobor de preoți și diaconi, compus din cadre didactice de la Institutele Teologice București și Sibiu, profesori onorari, reprezentanți ai Administrației Patriarhale, colegi de școală, prieteni și ucenici ai răposatului.

La sfârșitul prohodirii a luat cuvântul P.S. Vasile Tirgovișteanul, omagiiind pe cel dispărut atât în calitate de episcop-vicar patriarhal și rector al Institutului, cât și de ucenic al Părintelui Prof. Ene Braniște. Prin cuvinte calde, pline de aleasă prețuire, Prea Sfinția Sa a conturat chipul adormitului în Domnul privit ca om, ca slujitor al Bisericii, ca profesor, educator și îndrumător, ca patriot și ca ecumenist a zilelor noastre. În încheiere, exprimând marea pierdere pentru teologia ortodoxă românească prin trecerea la cele veșnice a Părintelui Prof. Ene Braniște, Prea Sfinția Sa a dat citire telegramei de condoleanțe trimisă familiei îndoliațe de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

În continuare a vorbit Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, de la Institutul Teologic din Sibiu, aducând un ultim omagiu Pr. Prof. Ene Braniște mai întâi din partea I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, pentru contribuția sa deosebită la uniformizarea cultului, prin diortosirea unor cărți de slujbă, îndeosebi a Liturghierului. Același pios omagiu a fost transmis și din partea Conducerei și a corpului profesoral de la Institutul Teologic din Sibiu.

Șirul cuvântărilor a fost continuat de Pr. Prof. Dr. Nicolae Neula, urmașul la catedrală al Pr. Prof. Ene Braniște, care a prezentat viața și activitatea celui dispărut, întregindu-i portretul de profesor, teolog, cercetător, pedagog și părinte spiritual.

Din partea ucenicilor Pr. Prof. Ene Braniște a vorbit Pr. asist. Mihai Colibă.

Părintele Prof. Ene Braniște va rămâne în inimile noastre, așa cum a apreciat Prea Fericirea Sa în telegrama de condoleanțe, „un eminent profesor, pedagog desăvârșit, om de aleasă cultură și adevărat părinte sufletesc”.

Veșnică să-i fie pomenirea!

Pr. asist. Liviu Streza

Semnalăm... Semnalăm...

● De la Paris ne-a sosit un reușit Almanoh intitulat VESTITORUL, purtând nr. 1 (1983—1984). Tipărit la Milano, în editura Nagard, e variat în conținut și frumos la vedere. Nume ca Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Petre Ghelmez, Andrei Ciurunga ș.a. semnează poezii, alături de Eugen Enea Caraghiur din Canada și de clasici ca Eminescu, Alecsandri, Al. Mateevici... Pagini din Sadoveanu și Geo Bogza adaugă la greutatea volumului. Să fie într-un ceas bun nașterea Vestitorului și să ne dea numai vești bune.

● Un cuprinzător articol despre ANDREI ȘAGUNA de Ioan Chindriș publicat în revista STEAUA (XXXV, 1, 1984, p. 39) de la Cluj-Napoca, „Instituțiile create de el — scrie autorul — nu sînt doar semnul propensiunii românilor la proporțiile cugetării contemporane, dar sînt ultima replică, cea din urmă, dată celor care se mai îndoiu de faptul că românii își vor împlini destinația istorică”.

● În Magazinul istoric (nr. 2/1984) se află câteva studii și note interesante privitoare la istoria Transilvaniei: între ignoranță și eroare voită, de conf. univ. dr. Mihail Diaconescu și Gheorghe David în legătură cu publicarea în S.U.A. a unor hărți mincinoase și tendențioase; 1879: Incognito în Transilvania de Costin Murgescu, evocă o vizită în Transilvania a lui Ion I. C. Brătianu, (se continuă și în nr. 3), iar Iacob Mărza scrie despre: Avram Iancu la Gimnaziul crăiesc din Zlatna.

● Constantin Ciopraga scrie frumos despre Valeriu Anania — arhimandritul nostru Vartolomeu — în „România literară” (nr. 10, 1984, p. 4) sub titlul: „UN REMARCABIL PORTRETIST”. E o recenzie la „Rotonda ploilor aprinși” apărută la Carlea Românească în 1983. „Rotonda lui Valeriu Anania — scrie recenzentul și ne asociem și noi — reușește portrete și reflecții destinate să ne urmărească”.

● Revista Flacăra (9, 1984, p. 22) face loc la marginea unei pagini de sport unor AFORISME de Vasile Ghica. De reținut câteva: „Citind cronici literare aflu cu surprindere că prin puzderia de genii mai apare și cite un scriitor normal”; „Geniu a fost numai autorul primei oale de lut. Urmașii lui sînt olari”; „Visul prostului e să ajungă mediocru”. Măcar de-ar fi așa! Proslul domnului Vasile Ghica nu e prost de tot. E modest și cu respect față de scara valorilor. Unii din cei pe care îi știu eu, nu numai că se vor, dar se și cred de-a dreptul genii. De altfel chiar așa își și dau în petec!

● De la conștiința unității de neam la conștiința națională este titlul unui studiu semnat de Nicolae Stoicescu în „Revista de istorie” (nr. 2, 1984, p. 107—125): „La întărirea conștiinței unității de neam în sec. XVIII au contribuit în mod deosebit circulația cărților, a cărturarilor, a copistilor și a dascălilor itineranți care au trecut frecvent dintr-o parte în alta a Carpaților în această vreme”. Se arată mai departe că și cărțile și cărturarii, și copistii și dascălii erau bisericești. Autorul apără bine teza că unitatea de credință „întărește conștiința unității de neam” (p. 115). Tot atât de bine apără și teza concomitenței „conștiinței ortodoxe” și a „conștiinței naționale”, împotriva tezei etapelor separate și succesive, în secolul al XVIII-lea (p. 116—117). Tratează judicios creșterea de la neam la națiune, și de la aceasta la stat și la speranța unirii într-un singur stat a tuturor celor de un neam (p. 118—119). Nicolae Stoicescu citează un proiect de unire din 1833, scos din arhivele polone, datorat unui Ghica și care propunea revoluționarilor poloni ajutorul românilor. Pentru ca acest ajutor să fie eficient spunea el, „il faut plus qu'une Valachie, il faut la Transylvanie, la Moldavie, la Bessarabie, la Bukovine; il faut en un mot ces cinq provinces, à la fois, qui toutes ont même langue, même religion, même mœurs, qui jadis ne faisaient qu'un et qu'on pourra électriser et conduire contre l'ennemi en leur rappelant leur commun passé et en leur faisant espérer un même avenir, une même grande patrie”, adică „l'ancienne et vieille Dacie” (p. 123).

● În aceeași revistă Victor Spinei continuă studiul „Realități etno-politice de la Dunărea de jos în secolele XI—XII în cronica lui Mihail Sirianul” (II). Spre informarea autorului și pentru o posibilă și poate necesară evaluare critică îi facem cunoscut că profesorul I. I. Wilkes de la Institutul de Arheologie a Universității din Londra va ține între 25 aprilie și 2 mai 1984 o serie de șase conferințe la Universitatea din Edinburgh, cu tema: Frontiera dunăreană a imperiului roman. Se va ocupa de provinciile dunărene de la cucerire până în secolul al VI-lea.

● „Tribuna Sibiului” (16 februarie 1984, p. 2) publica un interviu cu Mircea Tomuș, secretarul Asociației scriitorilor din Sibiu și un cuvânt al lui Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor „Despre scriitorii sibieni”: „Asociația scriitorilor din Sibiu — spune D-sa — este una din cele mai bune din țară. Meritul este în mare parte al lui Mircea Tomuș, „un bun gospodar de talente. Ne bucurăm”.

● George Alexe, cel care editează marea și frumoasa revistă „Comuniunea Românească” la Detroit, S.U.A. — unde D-sa este de mult stabilit în cadrul Arhiepiscopiei noastre misionare — e prezent cu trei poezii în revista RAMURI din Craiova (nr. 2, 1984, p. 3). Îl dorim și de acum încolo tot atât de prezent în țara de baștină precum este peste ocean.

● Tot în numărul de mai sus din RAMURI, Șerban Cioculescu reia controversata problemă a legăturii dintre Tudor Arghezi și Alecu Părvulescu. De data aceasta produce o scrisoare a lui Gala Galaction din 12 mai 1905, din care reiese că cei doi erau frați după mamă. Ce va mai urma? E rîndul noului Aristarc (cel vechi era George Călinescu) de la Revista de istorie literară să răspundă. Cu dînsul polemizează Cioculescu, dar și cu alții, printre care chiar și cu Mitzura. Controversa devine palpitantă!

● Părintele Ion Bria, director adjunct al Comisiei „Misiune și Evanghelizare” din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericii, Geneva, cunoscut teolog român, publică în L'OSSERVATORE ROMANO, ziarul Vaticanului (ediția în l. franceză, nr. 8, 1984, p. 2) un articol intitulat: UN SEUL CORPS EN CHRIST: LE TMOIGNAGE CHRETIEN COMMUN (Un singur trup în Hristos: mărturia creștină comună). Încearcă să stabilească un echilibru posibil între confesionalism și ecumenism, ajutînd argumentele cu acel optimism pe care îl inspiră Sfînta Scriptură atunci cînd postulează unitatea tuturor celor chemați să fie „un singur trup în Hristos” (Romani XII. 5).

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.